

فلسفه زیست‌شناسی

(از نظرگاه ارسطو، ابن سینا، داروین)

نویسنده:

بی‌بی مهدیه طباطبایی

سورسانه	: طباطبائی، بی.بی. مهدیه، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: فلسفه زیست‌شناسی (از نظرگاه ارسطو، ابن‌سینا، داروین) / نگارش بی.بی. مهدیه طباطبائی.
مشخصات نشر	: تربیت حیدریه: چشم‌انداز قطب، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۶۰۰ ص.
شابک	: ۷-۰۳-۷۴۶۱-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: ارسطو، ۳۸۴ - ۳۲۲ ق. م. --- دیدگاه درباره فلسفه زیست‌شناسی
موضوع	: ابن‌سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق. --- دیدگاه درباره فلسفه زیست‌شناسی
موضوع	: داروین، چارلز رابرت، ۱۸۰۹ - ۱۸۸۲ م. --- دیدگاه درباره فلسفه زیست‌شناسی
موضوع	: زیست‌شناسی --- فلسفه
رده بندی کنگره	: ۴۹۱.۱۶: ۱۳۹۳ ۲۸
رده بندی دیویی	: ۱۸۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۵۲۳۵۲۷

فلسفه زیست‌شناسی
نویسنده: بی.بی. مهدیه طباطبائی
ناشر: انتشارات چشم‌انداز قطب
تیراژ: ۶۰۰۰
نوع چاپ: اول
تاریخ چاپ: ۱۳۹۳
چاپ و سفارش: بی.بی. مهدیه طباطبائی، تهران، ۱۳۹۳
قطع: وزیری
تعداد صفحات: ۳۰۸
قیمت: ۲۰۰.۰۰۰ ریال
شابک: ۷۸-۰۶۰۰-۹۳۸۱۴-۵

آدرس: تربیت حیدریه، میدان موعود، پاساژ هواد اینترنات کلاسک

تلفن: ۰۲۱-۶۱۵۲۳۳۸۷۱ - ۰۲۱-۹۱۵۲۳۳۸۱۶

۱	پیشگفتار
۲	مقدمه
۱۱	کلیات
۱۸	۱-۱ فلسفه ارسطو
۲۱	۲-۱ طبیعت
۲۱	۱-۲-۱ معنای طبیعت
۲۳	۲-۲-۱ موضوع طبیعت یا علم طبیعت
۲۳	۱-۲-۲-۱ وجه امتیاز ریاضیات و علم طبیعت
۲۴	۲-۲-۲-۱ موضوع طبیعت
۲۶	۳-۱ علل اصلی یا اقسام تبیین (علل چهارگانه در طبیعت و صنعت)
۳۱	۴-۱ غایت
۳۸	۱-۴-۱ تبیین غایت انگاران
۴۱	۱-۴-۲ غایت و موجودات زنده طبیعی
۴۲	۵-۱ زیست شناسی ارسطو
۴۷	۶-۱ طبقه بندی
۵۱	۷-۱ کالبد شناسی
۵۶	۸-۱ جنین شناسی
۶۲	۹-۱ نفس و بدن
۶۲	۱-۹-۱ نسبت نفس به هر بدنی یکسان نیست
۶۳	۲-۹-۱ ارتباط نفس و بدن
۶۵	۳-۹-۱ اتحاد نفس و بدن
۶۶	۴-۹-۱ نفس ابتلاف اجزاء بدن نیست
۶۷	۵-۹-۱ تعریف نفس
۶۹	۶-۹-۱ جوهریت نفس
۷۲	۷-۹-۱ تجرد نفس (علت، غایت، فعلیت، اصل)

۷۳	۸-۹-۱ وحدت نفس
۷۷	۹-۹-۱ نفس، علت و اصل موجود زنده است.
۷۹	۱۰-۱ قوای نفس
۸۱	۱۰-۱-۱ تغذیه و تولید مثل (قوه ی نباتی یا قوه ی غذایی)
۸۳	۱۰-۱-۲ قوه حساسه (احساس و تعریف آن)
۹۰	۱۱-۱ اقسام سه گانه ی حس و محسوس (متمعلقات حواس)
۹۱	۱-۱۱-۱ حواس اختصاصی و سلسله مراتب آن ها
۹۲	۱-۱۱-۱-۱ لامسه
۹۴	۱-۱۱-۱-۲ ابصار (باصره و مبصره)
۹۶	۱-۱۱-۱-۳ سامعه (صوت)
۹۷	۱-۱۱-۱-۴ شامه و بوی
۹۹	۱-۱۱-۱-۵ ذائقه و طعم
۱۰۰	۱۱-۱-۱-۶ حس مشترک
۱۰۶	۱-۱۱-۲ تخیل
۱۱۳	۱۲-۱ حرکت
۱۱۶	۱۳-۱ نفس انسانی (فکر)
۱۱۹	۱۴-۱ عقل فعال و عقل متغیر
۱۱۹	۱۴-۱-۱ عقل متغیر
۱۲۰	۱۴-۱-۲ عقل فعال
۱۲۳	۱۵-۱ نتیجه
۱۳۵	۱-۲ فلسفه ابن سینا
۱۳۹	۲-۲ علم طبیعی
۱۴۰	۳-۲ مبادی علم طبیعی
۱۴۱	۳-۲-۱ معانی طبیعت
۱۴۲	۳-۲-۲ ماده و صورت
۱۴۵	۳-۲-۳ لواحق اجسام طبیعی
۱۴۵	۴-۲-۱ حرکت
۱۴۹	۴-۲-۲ زمان
۱۵۰	۴-۲-۳ مکان و خلأ و تنهایی و عدم تنهایی

۱۵۰	۲-۴-۴ علت
۱۵۱	۵-۲ امور طبیعه اجسام
۱۵۳	۲-۲ جهان شناسی ابن سینا
۱۵۳	۲-۲-۱ لغای
۱۵۵	۲-۲-۲ جهان
۱۵۵	۲-۲-۱ ترتیب موجودات
۱۵۵	۲-۲ علت و معلول
۱۵۶	۲-۲-۳ درباره کائن
۱۵۷	۲-۲-۴ صدور کائنات از واحد
۱۵۸	۲-۲-۵ حدوث و قدم عالم
۱۶۰	۲-۲-۶ آیا خدا به حیوانات عالم است؟
۱۶۱	۲-۲-۳ عقول غشوه
۱۶۴	۲-۲ نبات و حیوان
۱۶۵	۲-۸ ابن سینا و تحقیق در جهان طبیعت
۱۶۷	۲-۸-۱ چرا مبحث نفس در حکمت طبیعی آمده است؟
۱۶۸	۲-۹ نفس
۱۶۸	۲-۹-۱ تعریف نفس
۱۷۳	۲-۹-۲ طبیعت نفس
۱۷۴	۲-۹-۳ حیات
۱۷۶	۲-۱۰ قوای نفس
۱۷۶	۲-۱۰-۱ قوای نفس نباتی
۱۸۰	۲-۱۰-۲ قوای نفس حیوانی
۱۸۴	۲-۱۰-۳ انسان یا عالم صغیر
۱۸۵	۲-۱۰-۳-۱ لزوم هماهنگی جسم و روح
۱۸۵	۲-۱۰-۳-۲ پیدایش اخلاط، طبایع و امزاج
۱۸۷	۲-۱۰-۳-۳ عوامل مؤثر در مزاج
۱۸۸	۲-۱۰-۴ تکوین اعضا و اقسام آن
۱۸۹	۲-۱۰-۵ منشأ قوای بدن
۱۸۹	۲-۱۰-۶ کارکردهای نفس

۱۹۲	۱-۶۰-۲ مراتب نفس ناطقه (غوی نفس ناطقه).....
۲۰۲	۲-۱۱) نقل فعال.....
۲۰۸	۱۲-۲ نتیجه.....
۲۱۵	۱-۳ درآمدی بر فلسفه زیست داروین.....
۲۱۹	۲-۳ اندیشه داروین.....
۲۲۱	۱-۲-۳ کشف راه حل.....
۲۲۲	۳-۲ پژوهش درباره ی مکانیسم تغییرات.....
۲۲۳	۱-۲-۳ داروین و اصل انسان.....
۲۲۴	۵-۳ داروین گیاه شناس.....
۲۲۵	۶-۳ داروین پرورستان ارندکس.....
۲۲۶	۷-۳ اصل انواع.....
۲۲۶	۱-۷-۲ تغییر پذیری جانداران اعلی - عللی قابلیت تغییر.....
۲۲۷	۲-۷-۳ وراثت.....
۲۲۷	۳-۷-۳ امتیاز مستقیم از نوع.....
۲۲۸	۴-۷-۳ انتخاب معنوی.....
۲۲۹	۵-۷-۳ انتخاب غیر عمد.....
۲۲۹	۶-۷-۳ عوامل مساعد در انتخاب.....
۲۳۰	۷-۷-۳ تغییرات در حالت طبیعی.....
۲۳۰	۸-۷-۳ تنازع بقا ، افزایش نامحدود جانداران.....
۲۳۱	۹-۷-۳ موانع افزایش.....
۲۳۱	۱۰-۷-۳ تنازع بقا.....
۲۳۲	۱۱-۷-۳ اثر غیر مستقیم جانداران بر یکدیگر.....
۲۳۲	۱۲-۷-۳ انتخاب طبیعی ، بقای اصلح.....
۲۳۴	۱۳-۷-۳ عوامل مساعد انتخاب.....
۲۳۵	۱۴-۷-۲ اقتراض ناشی از انتخاب طبیعی.....
۲۳۵	۱۵-۷-۳ تباعد صفات.....
۲۳۷	۱۶-۷-۳ تکامل.....
۲۳۸	۱۷-۷-۳ قوانین تغییرات.....
۲۳۹	۱۸-۷-۳ تغییرات هماهنگ.....

- ۲۳۹ ۲-۷-۱۹ اقتصاد در نمو
- ۲۴۱ ۳-۷-۲۰ رجوع به اصل
- ۲۴۲ ۳-۷-۲۱ دورگه
- ۲۴۳ ۳-۷-۲۲ نقص مدارک زمین شناسی
- ۲۴۴ ۳-۷-۲۳ رده بندی جانوران
- ۲۴۷ ۳-۸ نظریات داروین درباره انسان و اصلش
- ۲۴۸ ۳-۸-۱ آثار و مهم
- ۲۵۰ ۳-۸-۲ تغییرات ماهیچه ها
- ۲۵۱ ۳-۸-۳ انگشت ششم
- ۲۵۱ ۳-۸-۴ کوچک مغز
- ۲۵۲ ۳-۸-۵ اختلالات جسمی انسان و حیوان
- ۲۵۳ ۳-۸-۶ مقایسه خصوصیات اخلاقی و عوش
- ۲۵۴ ۳-۸-۷ غریزه
- ۲۵۵ ۳-۸-۸ استقراء
- ۲۵۶ ۳-۸-۹ احساسات و عواطف
- ۲۵۷ ۳-۸-۱۰ اعتقاد به خدایان
- ۲۵۸ ۳-۸-۱۱ اخلاق
- ۲۵۸ ۳-۸-۱۲ تکامل انسان
- ۲۶۰ ۳-۸-۱۳ انسان و انتخاب طبیعی
- ۲۶۱ ۳-۸-۱۴ تکامل نفسانیات
- ۲۶۳ ۳-۸-۱۵ سلسله النسب انسان
- ۲۶۴ ۳-۸-۱۶ انتخاب جنس
- ۲۶۶ ۳-۹ نتیجه
- ۲۷۵ ۴-۱ جایگاه حیات در میان موجودات چگونه است؟
- ۲۷۶ ۴-۲ زیست شناسی از دیدگاه ارسطو، این سینا و داروین چگونه بوده است؟
- ۲۷۷ ۴-۳ سه متفکر در جانور شناسی به چه اهمیت می دادند؟
- ۲۷۸ ۴-۴ مایه لامیتازعلیت در فلسفه زیست از دید این سه دانشمند چیست؟
- ۲۷۹ ۴-۵ آیا ارسطو، این سینا و داروین غایت را در میان سلسله موجودات مؤثر می دانستند؟
- ۲۸۰ ۴-۶ نفس از دیدگاه ارسطو و این سینا چیست؟

۴۸۲ ۷- تفاوت نظریات ارسطو، ابن سینا و داروین درباره ارتباط نفس و بدن

۴۸۳ ۸- فصل حقیقی احوال نفسانی چیست؟

۴۸۴ ۹- آیا میان نبات، حیوان و انسان مابه الامتیازی وجود دارد؟

۴۸۶ ۱۰- آیا فقط انسان دارای عقل فعلی است؟

۴۸۷ ۱۱- نتیجه گیری نهایی

۴۸۸ منابع

۴۹۰ انگلیسی

www.ketab.ir

پیشگفتار

جهان مترقی معاصر، دانش و تکنیک را ارج می نهد و ترقی و تعالی انسان ها را جز در پرتو فکر روشن و کار خلاق مغز و بازوهای فعال ممکن نمی داند. فلسفه علم، شاخه ای است از فلسفه، که به مطالعه تاریخ، ماهیت، اصول و مبانی، شیوه ها، ابزارها و طبیعت می پردازد. فلسفه علوم شامل: متدولوژی (روش شناسی یا شناخت روش های علوم)، علم و معرفت علمی، انسان شناسی، تاریخ روان شناسی، جامعه شناسی، علوم ریاضی، علوم طبیعت (علوم فیزیکی و زیستی) است.

در این تحقیق سعی شده است به فلسفه زیست از دیدگاه سه دانشمند (ارسطو، ابن سینا، داروین) که در سه دوره زمانی قرار داشتند پرداخته شود. تحقیق حاضر باهمه کمبودهایش می توان گفت نخستین تحقیقی است که در باره فلسفه زیست از نظر ارسطو، ابن سینا و داروین به صورت یک جا به آن پرداخته شده باشد.

www.ketab.ir

مقدمه

علوم را از جهتی می توان به دو دسته تقسیم کرد: معرفت های درجه یک و معرفت های درجه دو. معرفت های درجه یک علوم طبیعی اند که ناظر به امور واقع و خارجی اند. معرفت های درجه دو ناظر به معرفت های درجه یک هستند، به این معرفت های درجه دو فلسفه علم می گویند. فلسفه علم دارای سه شاخه می باشد: فلسفه، تاریخ و جامعه شناسی. یا به عبارتی فلسفه علم، تاریخ علم و جامعه شناسی علم. فلسفه علم دانش فراتر از عقلائی احوال و احکام کلی یک علم یا یک رشته علمی می باشد. فلسفه علم به عنوان یک علم مستقل می باشد و روشن آن عقلائی است و فلسفه، معرفتی درجه اول است، که به بررسی پدیده ها و حقایق خارجی می پردازد. اما فلسفه علم، معرفتی درجه دوم است. به علوم با نگاه پیرونی به دانش های نظام مند و رشته های علمی پرداخته است و احکام و عوارض آن را بیان می کند؛ و درباره صدف و کدنگ گواره های آن داوری نخواهد کرد. روش تحقیق در فلسفه علم، از صنف وصفی، تحلیلی، تعلیمی، استدلالی و نقادی است. و رویکرد آن در فلسفه علم، به دانش ها در مقام گردآوری اطلاعات، تاریخی، گزارشی و در مقام داوری و تحلیل، معرفت شناختی است. فن تحقیق در آن ها کتابخانه ای هرمنوتیکی است. مثلاً فلسفه فیزیک، دانشی است که فیزیک را به منزله واقعیت خارجی، مورد مطالعه و کاوش علمی قرار می دهد و از چگونگی پیدایش و بقا و فساد فیزیک، ابزار و منابع معرفت شناختی و روش تحقیق آن، واقع نمایی یا ابزار نگاری تئوری های آن، و رابطه فیزیک با علوم دیگر بحث می کند. مسائل و پرسش های فلسفه علم، درجه دوم و ناظر به دانش های محقق است، برای مثال، فلسفه زیست با نگاهی درجه دوم به زیست شناسی تحقق یافته است و رویکرد تبیین و تفسیر را به علم زیست نسبت می دهد. در فلسفه علم، ابتدا باید معرفت های نظام مند و دارای شکل منظم شکل بگیرند و تاریخی را بگذرانند و آنگاه مسائل و پرسش های مربوط به آنها را جویا شد. همچنین، فلسفه علم باعث تحولات اساسی و بنیادی در رشته های علمی می شود، و افزون بر وصف تاریخی از واقعیت خارجی آن ها با تحلیل عقلائی به مرحله توصیه و پیشنهاد منتهی می شود که عمل به این مرحله تحولات معناداری در رشته های علمی به ارمغان می آورد.

موضوع این گفتار در باره فلسفه زیست می باشد. ابتدا، تعریفی از زیست شناسی ارائه می‌دهم و بعد فلسفه زیست را تبیین و توضیح می‌دهم.

زیست شناسی، دانش حقیقی طبیعت زنده و علم قوانین رشد حیات در روی زمین است؛ و از نظر کلی زندگی جانوران و انواع موجودات زنده موضوعات اساسی علوم زیستی را تشکیل می‌دهند. زیست شناسی از علوم طبیعی و دانش مربوط به مطالعه جانداران زنده است. این دانش به بررسی ویژگی‌ها و رفتار سازواره‌ها، چگونگی پیدایش گونه‌ها و افراد و نیز بررسی واکنش جانداران با یکدیگر و محیط بیرونشان می‌پردازد.

واضع اصطلاحی بیولوژی یا زیست شناسی، لامارک (Lamarck)، زیست شناس فرانسوی است که نخستین بار در اوایل قرن نوزدهم (۱۸۰۲) اصطلاح مزبور را در قلمرو علوم وارد کرد و اساس علمی به اینگونه مطالعات و تحقیقات بخشید. مذهب ترتیب زیست شناسی یا علم الحیات در نیمه نخست قرن نوزدهم بنیانگذاری گردید بویژه نظریه نهیه و تکامل انواع جاندار در تحکیم مبانی دانش مزبور و راهنمایی بیولوژیستهای علمی نقش اساسی ایفا نمود.

هر چند باید گفت ریشه این نگرش بسیار قدیمی بوده و به دوران کلاسیک و به طبیعت‌ارسطو و وظایف الاعضاء (فیزیولوژی) جالینوس بر می‌گشت. پس از گذشت میان پرده ای طولانی که در آن علاقه به طبیعت صرفاً جنبه ی رسمی و اخلاقی داشت و انعکاس آن را در داستان‌های تمثیلی حیوانات و گیاهان باز می‌بینیم، در اواخر قرون وسطی و در دوره رنسانس علاقه به طبیعت گرایی عینی از نو زنده شد و فزونی گرفت.

انگیزه‌های اصلی در قرن ۱۸ و ۱۹ جهت و سیر پیشرفت مسائل مورد علاقه زیست شناسی را معین کرد، نخست کشفیات جغرافیایی بود که اساساً به امید یافتن و بهره گرفتن از منابع جدید طبیعی انجام می‌گرفت؛ دوم نیازهای علم پزشکی تازه یا بود که بر فیزیولوژی و کالبد شناسی تکیه داشت؛ سومین انگیزه احتیاجات و مشکلات انقلاب کشاورزی بود که در نتیجه تغییر نظام تولید زراعی خود مصرفی گذشته و به تولید زراعی جهت مصرف در بازار پدید آمده بود. مسائل زیست شناسی تحت منازعات بزرگ مذهبی و ضد مذهبی قرار نگرفت. مذهب یون امیدوار بودن که در جهان حیات توجیهی برای دخالت الهی که در

قند و افلاک از میان رفته بود، بیابند، خردگرایان می خواستند با اثبات نحوه عمل مکانیکی ماده در پدیده حیات، ارواح را بکسره از جهان بیرون برانند و برای همیشه به افسانه های بچگانه در کتاب مقدس پایان دهند.

دانشمندان علوم طبیعی از هر دو نحله به دقت طبیعت را می کاربندند تا در اثبات آنچه که به نظرشان راست می آمد، دلایل متقاعد کننده گردآورند. تمایلات مذهبی گرچه قادر به جلوگیری از تحقیق نبود، ولی دست کم تا پیروزی داروینیسم، همچنان ظاهر خود را حفظ کرد.

از این رو مسأله اساسی زیست شناسی عبارت است از: ماهیت حیات و منشأ زندگی؛ یعنی آنچه قبل از هر موضوع دیگر در زیست شناسی مورد مطالعه قرار می گیرد عبارتست از اینکه اساساً حیات چیست؟ و یا ماده ای جاندار و بی جان چه ارتباطی با یکدیگر دارند؟! به هر تقدیر به سبب پیچیدگی حیات، تعمیم اصول علم زیست شناسی تنها بر پایه کشف و بررسی گسترده و جامع و دقیق موجودات زنده ممکن بود و انجام این امر دو دهه اول به عهده عالمان تاریخ طبیعی گذارده شده، دامنه مناقشه بر سر بنیاد انواع تا پایان قرن ۱۹ کشیده شد. اینکه لازم می نماید که به آغاز این قرن بازگردیم و گرایش دیگری را مورد نظر قرار دهیم که می گوئید موجودات زنده را از طریق مطالعه و بررسی ساختمان بدن آنها باز شناسد. در اینجا نیز تاریخ طبیعی انگیزه اصلی این پژوهشها بود، با این تفاوت که جنبه های کالبدشناسی و فیزیولوژی که رابطه بسیار نزدیکی با پزشکی داشت، بیشتر مورد نظر بود.

فیلسوفان علم در صدد تعریف علم و شناخت ماهیت آن برآمدند. در واقع به تعریف ساختار فیزیکی پرداخته اند و ماهیت فیزیک را توضیح داده اند. تمام کتاب هایی که عنوان «فلسفه زیست شناسی» را بدارد می کشند شامل زیست شناسی، پزشکی، شیمی، فیزیک، زمین شناسی، جغرافیا و حتی گرایش هایی از روانشناسی نیز جزء علوم تجربی است.